

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060108

DOM
2023-04-20
Stockholm

Mål nr
M 4669-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-03-25 i mål nr M 66-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. T K

Ombud: F W

2. Skogsstyrelsen
551 83 Jönköping

Motpart

Tjust Fågelklubb
c/o L N

SAKEN

Förbud mot viss avverkning på fastigheten X i Västerviks kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, Skogsstyrelsens beslut den 16 december 2021 i ärende nr A 53738-2021 om förbud mot viss avverkning och andra åtgärder på fastigheten X i Västerviks kommun.

Dok.Id 1918592

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

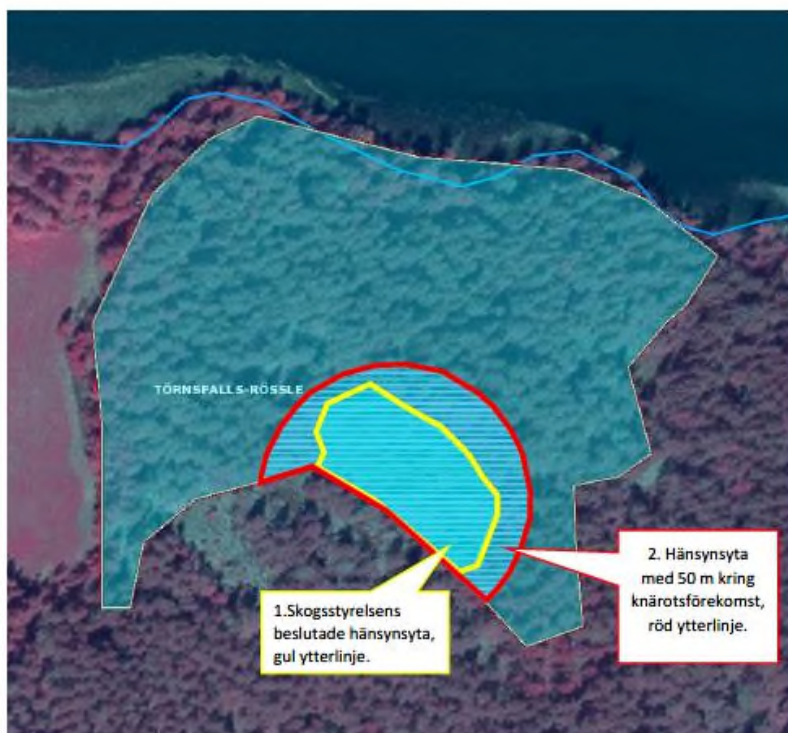
Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

T K har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska fastställa Skogsstyrelsens beslut, i andra hand meddela dispens enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845) för de planerade skogsbruksåtgärderna inom Skogsstyrelsens beslutsområde, och i tredje hand meddela sådan dispens inom det hänsynsområde som mark- och miljödomstolen bestämt.

Skogsstyrelsen har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska fastställa Skogsstyrelsens beslut, och i andra hand att mark- och miljödomstolens dom ändras på så sätt att det område inom vilket skogsbruksåtgärder inte får utföras utan dispens avgränsas i enlighet med kartan.

Avverkningsanmält område A 53738–2021, ljusblå färg.
1. Skogsstyrelsens beslutade hänsynsyta för knärot, gul ytterlinje.
2. Hänsynsyta med 50 m kring knärotsförekomsten som följer ärendets yttergräns, röd ytterlinje.

Tjust Fågelklubb har motsatt sig att domen ändras och yrkat att ett skyddsavstånd om minst 50 meter från hygeskant till närmaste växtplats för knärot ska gälla.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

T K har sammanfattningsvis anfört följande. Skogsstyrelsen har utrett förut-sättningarna inom det avverkningsanmälda området och beslutat att avverkning inte får ske inom ett hänsynsområde. Myndighetens bedömning bör väga tungt. Mark- och miljö-domstolens avgörande innebär att praxis utvecklas till att en skyddszon om 50 meter all-tid ska bestämmas för knärot. Det leder till onyanserade beslut och är dessutom i strid med den proportionalitetsbedömning som ska göras. Den avhandling som Tjust Fågel-klubb åberopar (Johnson, 2014) avser knärotsplantor som grävts upp och flyttats (jfr Förvaltningsrätten i Växjö's dom den 5 maj 2021 i mål nr 2393-20) varför avhandling-ens bevisvärde ifrågasätts. Den senaste studien (Koelmeijer m.fl., 2022) genomfördes under extremtorkan 2018 och växternas överlevnad påverkades av torkan. Underlag från Artportalen visar dessutom att knärotens bevarandestatus i området, såväl som i regionen, är gynnsam. Enligt nuvarande praxis krävs en risk för en negativ påverkan på bevarandestatusen (se MÖD 2016:1). Det finns därför skäl för dispens för avverkning inom hela det anmälda området.

Mark- och miljödomstolen har i sin dom gått utöver prövningsramen och det är oklart vilken rättsverkan ett sådant beslut får i framtiden. Om Mark- och miljööverdomstolen anser att mark- och miljödomstolen dömt rätt finns det skäl att bevilja dispens, i första hand för hela beslutsområdet, i andra hand för området mellan det som domstolen beslutat och det som Skogsstyrelsen beslutat. I målet hos Mark- och miljööverdomstolen är T K sökande vilket innebär att regeln i 21 kap. 3 § miljöbalken torde kunna tillämpas.

Skogsstyrelsen har sammanfattningsvis anfört följande. Skogsstyrelsen har tagit hänsyn till fyndet av knärot och beslutet omfattar en hänsynsyta med, som minst, 30 meter till knärotsväxterna. Hänsynsytan är över 40 meter i de fall där det bedömts nödvändigt. Avståndet till beslutsområdets yttergräns, terrängens utformning och skogens beskaffenhet har också beaktats. Vid en rimlighetsavvägning är hänsynsytan tillräcklig för att förbudet i artskyddsförordningen inte ska överträdas. Mark-och miljö-domstolens ställningstagande bygger till stor del på en enskild forskningsrapport (Johnson, 2014) som behandlar skyddsavstånd för plantor som flyttats, i stället för

skyddsavstånd för etablerade plantor som detta mål gäller (jfr Förvaltningsrätten i Växjö dom i mål nr 2393-20). Förvaltningsrätten ansåg också att de 0,78 hektaren inte kan appliceras i det enskilda fallet som ett absolut riktmärke.

En skyddszon om 50 meter för knärot anges inte som ett krav i SLU Artdatabankens vägledning och är inte juridiskt bindande. Det behöver göras en bedömning av vad som är en tillräcklig bredd i det enskilda fallet. Mikroklimatet kring en växtplats avgörs inte enbart av skyddszonens bredd, utan också av zonens egenskaper (exempelvis trädslag, skiktning och stamtäthet) och faktorer som läge i terrängen, väderstreck, utsatthet för vind m.m. Skogsstyrelsen anser att även sådana omständigheter måste vägas in i bedömningen av vad som är ett tillräckligt hänsynsområde. WSP Sverige gjorde 2019, på uppdrag av Växjö kommun, en artskyddsutredning i samband med ett exploateringsärende. Utredningen indikerar att ett skyddsavstånd om 20 meter eller mindre kan vara tillräckligt. En yta med 20 meters radie motsvarar ca 0,13 hektar. Resultatet av den senaste studien (Koelmeijer m.fl., 2022) stödjer Skogsstyrelsens bedömning som utgår från att kantzonseffekter är svaga (weak edge effect) i nordliga lägen. En studie från 2015 (Harper m.fl., 2015) ger också stöd för det beslutade hänsynsområdet. Naturliga störningar, t.ex. vindfällan, brand och insektsangrepp, är vanligt förekommande i det boreala skogslandskapet. Det är rimligt att anta att de boreala kärlväxterna, däribland knärot, anpassat sig till dessa förhållanden. Skogsstyrelsen har avgränsat skyddszoner som är mer tilltagna än den kantzonseffekt som påvisas i studien. Mark- och miljödomstolen har även gått utanför prövningsramen. Domen ska ändras på så sätt att förbudet utanför det anmälda avverkningsområdet upphävs.

Tjust Fågelklubb har sammanfattningsvis anfört följande. Enligt Riksskogstaxeringen 2022 är andelen skog med mer än 100 år gamla träd i Götaland endast 13,3 procent och i Svealand 21,5 procent. Den fridlysta, rödlistade och sårbara (VU) knäroten är knuten till gammal skog (>120 år), en skogstyp som numera endast finns som små isolerade öar i ett skogslandskap som är starkt påverkat av trakthyggesbruket. Knärotsplantan är känslig för uttorkning och kräver fuktig mark. Populationen har minskat och kommer att fortsätta att minska på grund av ett alltför intensivt skogsbruk.

I avhandlingen (Johnson, 2014) genomfördes en studie där knärot planterades på olika avstånd från hyggeskanten. Studien visar att knärot inte överlever i återskapade områden om 0,005 till 0,5 hektar, vilket motsvarar en radie mellan 13 och 40 meter från hyggeskanten. Knärotsplantorna överlevde när avståndet till den kalhuggna ytan var 50 meter, vilket motsvarar en cirkulär hänsynsyta om 0,78 hektar. Docent Strengbom (Johnsons huvudhandledare) bekräftar detta. I den senaste studien (Koelmeijer m.fl., 2022) har områden med tre olika avstånd från kalhyggeskant undersökts för att skydda bl.a. knärot (>20 meter, 20–40 meter, större avstånd). Studien påpekar att de, allt oftare förekommande, torra somrarna ger ytterligare skäl att utöka skyddsavståndet från hyggen till den fuktkrävande arten knärot. Den uppsats som Skogsstyrelsen hänvisar till (Harper m.fl. 2015) likställer knärotens krav på biotop generellt med övriga kärleväxter. Detta är ett felaktigt påstående eftersom knärot, till skillnad mot flera andra kärleväxter, behöver en fuktig miljö. I enlighet med försiktighetsprincipen ska ett skyddsavstånd om minst 50 meter från hyggeskant till närmaste växtplats för knärot gälla. I de undantagsfall det finns anledning att minska detta skyddsavstånd krävs det dispens av länsstyrelsen i enlighet med 15 § artskyddsförordningen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

En avverkningsanmälan, som är en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, ska innehålla bl.a. en karta som visar det område inom vilket avverkningen ska ske (se 15 § skogsvårdsförordningen, 1993:1096, och 6 § förordningen, 1998:904, om anmälan för samråd). Avverkningsområdet bestämmer ramen för prövningen och eventuella förelägganden eller förbud kan därför inte avse mark utanför det området. Eftersom den skyddszon som mark- och miljödomstolen har bestämt sträcker sig utanför det avverkningsområde som T K har angett i anmälan ska punkten 2 i domen upphävas i vart fall i den del som går utanför prövningsramen.

Mark- och miljööverdomstolen prövar härefter om det område som Skogsstyrelsen har förbjudit avverkning på är tillräckligt för att skydda knärotsbestånden inom avverkningsområdet.

Om det är uppenbart att en verksamhet har ett annat syfte än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs en risk för påverkan på växtens bevarandestatus för att förbuden i 8 § artskyddsförordningen ska aktualiseras (se MÖD 2016:1). Genom skyddsåtgärder och försiktighetsmått kan verksamheten emellertid bli tillåtlig (jfr MÖD 2013:13). Knärot är sedan 2020 rödlistad i kategorin sårbar (VU). Det innebär att en minskning av arten pågår och bedöms fortsätta. Knäroten är en svårspriod art som är känslig för uttorkning och i behov av förstärkt hänsyn. Som riktlinje har angetts att det kan krävas ett avstånd på 50 meter från brynet för att vidmakthålla ett fungerande lokalklimat.

Skogsstyrelsen har besökt avverkningsområdet och därvid konstaterat att ca 50 exemplar av knärot växer inom området. Vid bedömningen av skyddszonens omfattning har Skogsstyrelsen beaktat i vilken mån terrängförhållandena och skogens beskaffenhet kan komma att påverka knärötternas utsatthet för sol och vind. Det har inte lagts fram någon utredning som ger skäl att ifrågasätta Skogsstyrelsens bedömning av de specifika förhållanden som gäller i detta mål. Med anledning av detta anser Mark- och miljööverdomstolen att Skogsstyrelsens beslut ska fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsrådet Henrik Jonsson, referent, tekniska rådet Torbjörn Johansson och tf. hovrättsassessorn Sanna Pember.

Föredragande har varit Ingrid Lidgard.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-03-25
meddelad i
Växjö

Mål nr M 66-22

PARTER

Klagande
Tjust Fågelklubb
c/o L N

Motpart
T K

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut den 16 december 2021 i ärende nr A 53738-2021, se bilaga 1

SAKEN

Förbud mot viss avverkning och andra åtgärder på fastigheten X i Västerviks kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avvisar T Ks yrkande om dispens från artskyddsbestämmelserna.
2. Mark- och miljödomstolen ändrar Skogsstyrelsens beslut den 16 december 2021 i ärende nr A 53738-2021 så att det område inom vilket skogsbruksåtgärder inte får utföras utan dispens utvidgas till ett område som avgränsats av en vit streckad linje på bifogad karta, bilaga 2.
3. Mark- och miljödomstolen upphäver det den 5 januari 2022 meddelade inte-rimistiska förbudet.
4. Ändringen i punkt 2 gäller omedelbart även om beslutet överklagas.

Dok.Id 617500

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.domstol.se/vaxjo-tingsratt		måndag – fredag 08:00–16:00

BAKGRUND

T K har den 28 september 2021 inkommit med en anmälan om föryngringsavverkning av 2,8 hektar på fastigheten X i Västerviks kommun.

Den 5 november 2021 inkom uppgifter till Skogsstyrelsen från Tjust Fågelklubb om att det inom anmält område växer knärot och att fyndet är rapporterat till Artporta-len. Vid fältbesök av Skogsstyrelsen den 22 november 2021 noterades cirka 50 knärotsplantor vid en punkt inom anmält område.

Skogsstyrelsen beslutade därefter den 16 december 2021, ärendenr. A 53738-2021, att förbjuda T K med stöd av 12 kap. 6 § miljöbalken att inom ett visst område på fastigheten X, utan dispens enligt 15 § artskyddsför-ordningen, utföra avverkning, röjning, markberedning, återbeskogning och orsaka körskador på en växtlokal för den fridlysta orkidén knärot (*Goodyera repens*).

Området beslutet gäller för framgår av kartan på s. 5 och är markerat med gul färg. I fält är området märkt med Skogsstyrelsens hänsynssnitsel.

Skogsstyrelsen förordnade vidare att beslutet skulle gälla omedelbart även om det överklagades.

Tjust Fågelklubb har nu överklagat Skogsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har därefter i beslut den 5 januari 2022 förordnat, till dess att detta mål avgjorts eller annat beslutats, att de anmälda avverkningsåtgärderna på fastigheten X inte får genomföras. Mark- och miljö-domstolen förordnade även att beslutet skulle gälla omedelbart även om det över-klagades.

YRKANDEN M.M.

Tjust Fågelklubb har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva Skogsstyrelsens beslut och återförvisa målet till Skogsstyrelsen för korrekt utredning av skyddsbehovet i hela det anmälda området.

Till stöd för sitt överklagande har Tjust Fågelklubb anfört i huvudsak följande.

Skogsstyrelsen har inte fattat ett beslut som innebär att knärotens överlevnad på lokalen säkras. Varken den totala hänsynytan eller de buffertzoner på minst 50 meter som krävs för att knäroten inte ska ta skada av avverkningar i intilliggande skog har beaktats (se Johnson 2014; de Graaf & Roberts 2009; Halpern et al. 2012; Rudolphi et al. 2014).

Genom att inte fatta beslut som säkerställer att livsmiljön och växtplatsen för knärot bevaras i det avverkningsanmälda skogsområdet har Skogsstyrelsen i sin handläggning av ärendet inte tillämpat lagstiftningen enligt 8, 9, och 15 §§ i Artskyddsförordningen (2007:845) på ett korrekt sätt, vilket myndigheten enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen (2011:13) är skyldig att göra.

Skogsstyrelsens agerande och beslut strider även mot EU-rätten. Tolkningen av Artskyddsförordningen ska ske i ljuset av EU-domstolens dom den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19.

Genom att Skogsstyrelsen inte fattat korrekt artskyddsbeslut gällande knärotens växtplats i den avverkningsanmälda skogen har myndigheten i praktiken gett tillstånd till avverkning utan vederbörligt dispensförfarande, vilket strider mot lagstiftningen enligt 8 och 15 §§ artskyddsförordningen.

T K har beretts tillfälle att yttra sig och har anfört i huvudsak följande. Han motsätter sig vad Tjust Fågelklubb har yrkat i målet och yrkar i första hand att domstolen ska fastställa Skogsstyrelsens beslut. I andra hand yrkar han att domstolen ska meddela dispens från artskyddsbestämmelserna.

Domstolen bör fastställa Skogsstyrelsens beslut

Han och hans bror C K driver och brukar gården Rödsle Egendom vars huvudsakliga inkomstkälla är från skogsbruket. De är den tredje generationen i familjen som driver gården, den har varit i familjens ägor sedan 1936, 86 år. De naturvärden som finns på fastigheten är ett resultat av deras skötsel av fastigheten. Brukandet har alltid skett inom ramen för skogsvårdslagen och med ett aktivt samarbete med Skogsstyrelsen. Att bli fråntagen rätten att bruka och forma skogen med dess värden, både vad som gäller naturvärden och ekonomi, upprör hans känslor starkt samt påverkar hans engagemang negativt i allt arbetet med fastighetens skötsel.

Avdelning 90 i deras gröna Skogsbruksplan som detta ärende gäller. Denna skogsavdelning med en ålder av 79 år har genomgått brukande under lång tid, skogen har anlagts, röjts och gallrats en och två gånger. Där knäroten har etablerat sig är i övre delen av beståndet i ett område upp mot impediment mark. Vid knärotens lokalisering står några övergrova tallar och granar som vid tidigare skogsåtgärder har bevarats. Den hänsynskrävande åtgärd och hänsyns yta som Skogsstyrelsen har beslutat om, har de till fullo accepterat och det känns helt rätt att skydda arten knärot. De har på sina fastigheter fler lokaler med etablerad knärot.

Den bestämmelse som eventuellt skulle aktualiseras är 8 § artskyddsförordningen som handlar om nationell fridlysning. Denna är Sverige fri att tolka oberoende av EU-rätten. Enligt rättspraxis ska förbudet i 8 § artskyddsförordningen endast anses vara tillämpliga om åtgärden i fråga påverkar artens bevarandestatus, om avsikten med åtgärden inte är att skada arterna. Den aktuella åtgärden med den hänsyn Skogsstyrelsen beslutat om kommer inte påverka knärotens bevarandestatus.

Statistik från riksskogstaxeringen visar att knärot visserligen minskade på 1990-talet men har inte minskat i svensk skog de senaste 20 åren, trots att mer än 4 miljoner hektar äldre skog har avverkats under perioden. Detta utan att artspecifik hänsyn tidigare lämnats till knäroten. Det visar att arten ofta etablerar sig på nya platser när skogen blir äldre eller att den överlever avverkning. Avverkningar behöver således inte få till följd att arten minskar. Enstaka avverkningar kan således inte anses hota artens bevarandestatus.

Riksskogstaxeringens data visar att arealandelen provytor med förekomst av knärot är ca 0,7 %. Det innebär att det är 0,7 % chans att knärot ska hittas på en slumpvis utvald 100 kvadratmeter stor yta i svensk produktiv skog. Omräknat till hela landets produktiva skogsareal (23 miljoner hektar) motsvara detta 16 miljoner sådana 100 kvadratmeterytor med förekomst av knärot i landet. Knärot är alltså en tämligen vanlig art.

Enligt livsmiljödirektivets artikel 1 anses en art ha gynnsam bevarandestatus om: uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, och artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

En art som finns på miljontals platser i Sverige och som inte tycks minska i det brukade skogslandskapet måste antas förbli en livskraftig del av sin livsmiljö. Ingenting tyder på att knärotens utbredningsområde kommer att minska. Likaså finns en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt. Det finns dessutom många exempel på där knärot överlevt avverkning.

All lagstiftning, därmed även miljöbalkens hänsynsregler, ska tolkas och tillämpas i linje med lagstiftarens intentioner, grundlagens bestämmelser samt i enlighet med förvaltningsrättsliga regler och principer, och all myndighetsutövning mot enskilda måste bygga på tillräckliga underlag och utredningar. Viktigt är också hur ärendet

påverkar den enskilde. I fall där dennes försörjning påverkas är myndigheters utredningsansvar omfattande. Myndigheten måste därmed visa att en rådighetsinskränkning av det aktuella slaget är både ett allmänt angeläget intresse, att det uppfyller ändamålet och att det är proportionellt. Staten ska ha utrett och dokumenterat de förhållanden som ligger till grund för myndighetsutövningen på så sätt att den kan anses rättssäker. Det går därför inte att grunda beslut om rådighetsinskränkningar på lekmanobservationer oaktat om dessa har förts in i öppna databanker som tillhandahålls av staten i egenskap av SLU.

Eftersom knärot varken påverkas negativt av avverkning eller utgör en lokalt, nationellt eller internationellt hotad art, saknas allmänt intresse av att förhindra skogsbruk på grund av förekomst av knärot. Av samma anledning saknas proportionalitet. Proportionaliteten utgörs av en avvägning mellan den skada den enskilde drabbas av och den vinst som uppnås för det allmänna. I proportionalitetsavvägningen ingår frågan om intrångsersättning. Den enskilde skulle drabbas hårt av ett förbud eller rådighetsinskränkning samtidigt som även det allmänna skulle påverkas negativt då intrångsersättning, dvs skattemedel skulle behöva utges, utan vinst för samhället. Därtill kommer processkostnader för tvist åtminstone i ersättningsdelen. Proportionalitetsprincipens är så stark att myndigheter till och med kan tvingas avstå från att tillämpa gällande lagstiftning om effekten för den enskilde blir för stor.

Han avser att ta betydligt mer hänsyn runt knärotslokalen än vad som varit det vanliga de senaste 20 åren då knäroten ändå inte minskat i landskapet. Det finns därför inget som talar för att avverkningen på det sätt han avser göra den skulle påverka knärotens bevarandestatus negativt. I vilket fall tyder inget på att bevarandestatusen påverkas med den hänsyn Skogsstyrelsen begär och som han är beredd att ta.

Domstolen bör meddela dispens från artskyddsbestämmelserna

Enligt 21 kap 3 § miljöbalken får mål eller ärende enligt denna balk handläggas i en och samma rättegång, om de har samma sökande och avser samma verksamhet eller verksamheter som har samband med varandra. Om en mark- och miljödomstol prövar ett sådant mål eller ärende, får en ansökan i ett annat sådant ärende göras hos

domstolen, även om ärendet annars skulle ha prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun. Om ett ärende som prövats av en förvaltningsmyndighet eller kommun handläggs gemensamt med ansökningsmål, gäller inte vad som sägs i 5 kap. 1-4 §§ lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar.

Dispens ska ges om pågående markanvändning avsevärt försvåras. Mark- och miljööverdomstolen anger i Bombmurkledomen (M 9914-15).

"Om prövande myndighet finner att en tillämpning av de nationella fridlysningsbestämmelserna i det enskilda fallet skulle leda till att pågående markanvändning avsevärt försvåras bör åtgärden, inom ramen för ett dispensförfarande, bedömas som tillåten enligt förordningens bestämmelser. I det sammanhanget får prövas om en dispens kan utformas på ett sådant sätt att fridlysningsbestämmelserna i möjligaste mån upprätthålls utan att rådigheten över marken inskränks i betydande grad. Inom ramen för en proportionalitetsbedömning kan också prövas om det är möjligt att upprätthålla skyddet för berörd art på det aktuella området genom områdesskydd eller på annat sätt som ger markägaren möjlighet att få ersättning."

Om förbuden innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras ska alltså dispens meddelas. Anser myndigheten ändå att skogen bör bevaras ska man istället för att vidmakthålla förbudet ge området ett formellt skydd.

Skogsstyrelsen har förelagt om försiktighetsmått som är så omfattande som det är möjlig utan att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Eftersom villkor i en dispens från länsstyrelsen inte skulle kunna utmynna i mer omfattande inskränkningar skulle en ytterligare prövning hos länsstyrelsen inte utmynna i något nytt, och bara orsaka mer krångel för honom som skogsägare.

DOMSKÄL

Prövningen i målet

Mark- och miljödomstolen noterar inledningsvis, likt vad T K uppgett i telefonsamtal med domstolen, att fastigheten X ägs till hälften av T K och till hälften av hans bror C K. Skogsstyrelsen har emellertid enbart riktat sitt beslut mot T K och den aktuella prövningen som domstolen nu gör avser därför beslutet ställt till T K.

Tillämpliga bestämmelser

En anmälan om skogsavverkning ska, enligt 6 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd, ses som en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Skogsstyrelsen får, enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken, förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller, om sådana åtgärder inte är tillräckliga och det är nödvändigt för skyddet av naturmiljön, förbjuda verksamheten.

Enligt 2 kap. 10 § miljötillsynsförordningen (2011:13) ansvarar Skogsstyrelsen för tillsynen i fråga om sådana skogsbruksåtgärder som avses i 12 kap. 6 § miljöbalken. Vid bedömningen av behovet av skyddsåtgärder ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken tillämpas. Beträffande skyddet av arter har dessa hänsynsregler preciserats i artskyddsförordningen (2007:845).

Enligt 8 § artskyddsförordningen (2007:845) är det, i fråga om sådana vilt levande kärlväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till förordningen, förbjudet att i den omfattning som framgår av bilagan

1. plocka, gräva upp eller på annat sätt skada exemplar av växterna, och
2. ta bort eller skada frön eller andra delar.

Länsstyrelsen kan lämna dispens från förbudet enligt 15 § artskyddsförordningen.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Skogsstyrelsens beslut

Skogsstyrelsen har beslutat att förbjuda T K med stöd av 12 kap. 6 § mil-jöbalken att inom ett visst område på den aktuella fastigheten, utan dispens enligt 15 § artskyddsförordningen, utföra avverkning, röjning, markberedning, återbeskogning och orsaka körskador på en växtlokal för den fridlysta orkidén knärot (*Goodyera repens*).

Tjust Fågelklubb har överklagat Skogsstyrelsens beslut och i huvudsak anfört att Skogsstyrelsen inte tagit hänsyn till skyddsbehovet i hela det anmälda området.

Mark- och miljööverdomstolen har uttalat att när det i fråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus för att utlösa förbuden i 8 § artskyddsförordningen (MÖD 2016:1).

Mark- och miljödomstolen instämmer i Skogsstyrelsens bedömning att knäroten inte har god bevarandestatus. Det är därför förbjudet att genom skogsbruksåtgärder skada exemplar av knärot.

Artskyddsförordningens bestämmelser ska ses som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken — i 2 kap. 3 § miljöbalken föreskrivs att redan risken för skada eller olägenhet ska beaktas (försiktighetsprincipen) — när det gäller skyddet av arter. En del i prövningen blir då att med tillämpning av relevanta fridlysningsbestämmelser i artskyddsförordningen, bedöma hur den skyddade arten påverkas av den planerade verksamheten. Genom att föreskriva villkor om försiktighetsmått och skyddsåtgärder kan prövningen leda fram till att verksamheten inte kommer i konflikt med fridlysningsbestämmelserna och att det därför inte blir aktuellt med dispensprövning (MÖD 2013:13).

I detta fall torde det krävas att ett område undantas från avverkning för att fridlysningsbestämmelsen inte ska överträdas. Domstolen konstaterar dock att Skogsstyrelsen i sitt beslut inte närmare har motiverat storleken på skyddsområdet. Tjust fågelklubb har anfört att forskning visat att det krävs en buffertzona om minst 50 meter kring växtplatsen för att exemplar av knärot inte ska riskera att skadas. T K har inte bemött detta, utan framfört argument som närmast har betydelse vid en dispensprövning.

Mark- och miljödomstolen bedömer mot bakgrund av vad som framkommit i målet att det finns skäl att begränsa den anmälda avverkningen med en skyddszon om 50 meter i enlighet med Tjust Fågelklubbs yrkande. Skogsstyrelsens beslut ska därför ändras på detta sätt.

Dispens från artskyddsbestämmelserna

T K har, för det fall mark- och miljödomstolen ändå anser att åtgärden med den hänsyn han ämnar vidta är förbjuden, yrkat att domstolen ska meddela dispens från artskyddsbestämmelserna.

Frågan om dispens enligt 15 § artskyddsförordningen prövas av länsstyrelsen. Eftersom frågan om dispens inte tidigare prövats av underinstansen är domstolen med hänvisning till instansordningsprincipen förhindrad att pröva hans yrkande om dispens. Hans ansökan om dispens ska därför avvisas på den grunden.

För att 21 kap. 3 § miljöbalken ska vara tillämplig, krävs att det finns ett ansökningsmål hos domstolen där T K är sökande. Eftersom han inte är sökande i något mål som handläggs vid mark- och miljödomstolen har domstolen inte möjlighet att ta till sig och pröva T Ks ansökan om dispens. Hans ansökan om dispens med yrkande om handläggning i samma rättegång, ska därför avvisas även på denna grund.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (MMD-02)

Överklagande senast den 19 april 2022 på grund av mellankommande helgdagar.

Marie Gerrevall

Bertil Varenius

I domstolens avgörande har rådmannen Marie Gerrevall, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Caroline Torstensson.